

KOODINMURTAJAT

Eurosetelien sarjanumerokoodi paljastaa painosmäärät ja harvinaisuuksiakin

KANSALLISTEN VALUUTTOJEN KORVAAMINEN

Euroopan setelipainot toimivat täydellä höyryllä 1999-2002, kun Suomi ja muu EMU maat valmistautuivat korvaamaan kansalliset valuuttansa. Tätä varten Euroopan Keskuspankki (EKP) ilmoitti tuottavansa Taulukossa 1 ilmoitetut määrät uusia euroseteleitä (1). Todellisuudessa kaikki ei toteutunut täysin tuon mukaisesti, esimerkiksi Irlannin ja Portugalin 200€ ja Portugalin 500€ seteleitä ei ole laskettu liikenteeseen lainkaan ja Luxemburgin tilaukset ovat vaikuttaneet muiden maiden kiintiöihin. Painosmääriin on siksi syytä suhtautua varauksella.

Tämän jälkeen EKP on julkistanut ainoastaan liikkeelle laskettujen setelien vuosittaiset yhteismäärät. Maakohtaisesti tiedetään myös setelien yhteismäärä, joka Suomessa 2010 lopussa oli 10 466,3 miljoonaa euroa / 235,5 milj. kpl (http://www.suomenpankki.fi/fi/setelit_ja_kolikot/eurosetelit/pages/default.aspx). Nimellisarvojen määrää tai painopaikkakohtaisia painosmääriä ei kuitenkaan ole julkaistu. Niinpä näistä on esitetty monia hyvinkin erilaisia arvauksia eri keskustelufoorumeilla, esimerkiksi www.eurotracer.netin Foorumilla.

MITÄ SARJANUMEROON ONKAAAN KOODATTU?

Eurosetelien sarjanumerossa on ensiksi kirjain, joka kertoo tilaajamaan (Suomi = L), sitten tulee kymmenen numeron juokseva sarja ja viimeisenä on tarkistusnumero, joka tasaa kirjaimen ja numeroiden yhteenlasketun summan lukuun 8 (Kuva 1). Lisätietoa sarjanumeron lukemisesta ja muuta eurosetelitetoutta löytyy Numismaatikon ja Rajan Rahan sivuilta ja esimerkiksi Oulun Numismaattisen Kerhon kotisivuilta (2-5).

Sarjanumero on kuitenkin usein muutakin kuin vain setelin tunnus. Yksityisiin (Tero Kontiokari, Jari Heine) ja julkisiin ([Taulukko 1. EKP:n ilmoitus kansallisten valuuttojen korvaamiseen tilatusta eurosetelistöstä ennen vuotta 2002. Luvut ovat miljoonia kappaleita \(Lähde EKP, viite 1\)](http://www.</p></div><div data-bbox=)

Maa	€5	€10	€20	€50	€100	€200	€500	€5 - €500
Belgia	125.0	110.0	140.0	100.0	50.0	10.0	15.0	550.0
Saksa	1,158.7	1,027.2	771.9	1144.0	362.9	99.6	218.6	4,782.9
Kreikka	158.0	183.0	178.0	67.0	26.0	4.0	1.0	617.0
Espanja	308.9	281.5	547.2	655.0	103.3	12.8	15.4	1,924.1
Ranska	350.0	625.0	710.0	360.0	150.0	20.0	50.0	2,265.0
Irlanti	60.0	45.0	130.0	50.0	8.3	0.2*	0.2	293.7
Italia	540.5	516.0	441.2	525.0	361.0	32.0	24.0	2,439.7
Luxemburg**	6.0	3.0	13.0	11.0	3.0	2.0	8.0	46.0
Hollanti	135.0	130.0	105.0	223.0	35.0	15.0	16.0	659.0
Itävalta	150.0	150.0	45.0	60.0	105.0	20.0	20.0	550.0
Portugali	123.0	90.0	259.0	58.0	6.0	1.0*	0.5*	537.5
Suomi	40.0	60.0	66.0	30.0	20.0	7.0	2.0	225.0
Yhteensä	3,155.1	3,220.7	3,406.3	3,283.0	1,230.5	223.6	370.7	14,889.9

*Kyseistä seteliä ei ole laskettu liikkeelle

**Luxemburgin tilaamat setelit painetaan tilaajamaan tunnuksin, esimerkiksi Suomen 100€ L/D2 on ilmeisesti osittain Luxemburgin tilaamaa sarjaa

eurotracer.net/statistics/notes.php) tietopankkeihin on syötetty jo yli 23 000 L-setelin sarjanumerot. Näitä apuna käyttäen sarjanumeroiden summittaisuudesta hahmottuu säännönmukaisuuksia, joita analysoimalla koodi on alkanut avautua. Koodi ei kuitenkaan ole kaikille euroseteleille yhteinen, vaan ilmeisesti kaikilla kansallisilla keskuspankeilla (tai painotaloilla?) on oma hieman toisistaan poikkeava koodiavain. Seuraavassa esitetty koskee euroajan alussa Suomen tilaaman L-setelistön sarjanumerokoodia eli Duisenbergin allekirjoittamia L-seteleitä. Sama koodi toimii myös 100€ L/H sarjassa, jossa on jo Jean Claude Trichet'n allekirjoitus, mutta muun uudemman L-setelistön koodia ei ole vielä kokonaan ratkaistu. Epäselvyyksien välttämiseksi tämä esitys on rajattu Duisenbergin L-setelistöön.

Eurosetelien sarjanumero muodostuu kirjaimesta ja 11 numerosta. Sarjanumeron kolme ensimmäistä numeroa näyttävät koodaavan tilauserää ja numerot 4–5 setelin paikkaa painoarkilla. Numerot 6–10 ovat juokseva arkkinumero ja viimeinen numero 11 jo aiemmin mainittu tarkistusnumero (Kuva 1).

TILAUSERÄT

Luokittelu tilauserien mukaan osoittaa sen, että aluksi Seteciltä tilattiin 98 tilauserää kaikkia nimellisarvoja. Myöhemmin tilausta täydennettiin hankkimalla lisää 20€ (tilauserät 99-111) ja 100€ seteleitä (tilauserät 112-141) (Taulukko 2).

Taulukko 2. L/D ja L/H Duisenberg setelien tilauserät

001-011	100€ D1
012	Puuttuu
013-035	20€ D1
036-040	Puuttuu
041-057	50€ D1
058-062	200€ D1
063-076	5€ D1
077-096	10€ D1
097-098	500€ D1
099-111	20€ D1
112-128	100€ D1
129-139	100€ D2
140	100€ D1 ja D2
141	100€ D1
	50€ H6, yksittäisiä H5 seteleitä erissä
200-213	204 ja 205
214	50€ H7

*D1,2 = Setec laatat 001 ja 002

*H5,6,7 = Thomas De La Rue, laatat 005, 006 ja 007

Osa 50€ setelistöstä tilattiin Englannissa toimivalta Thomas De La Ruelta (TDR) tilauserinä 200-214, mutta numerosarjan kooditus säilyi entisenlaisena, mistä voinee vetää sen johtopäätöksen, että koodista oli päätetty etukäteen joko Suomen Pankissa tai sitten Setecillä. Miksi

sitten osa tilauserästä ulkoistettiin? Voidaan spekuloida, että Setecin kapasiteetti ei riittänyt koko korvaavan setelistön tuottamiseen tai että tilaustarve tulikin EKP:n suunnalta, esimerkiksi varmuusrahaston tarpeisiin. Toisaalta varmuusrahastot lienevät myöhempää perua. Joka tapauksessa kaikkia mainittuja tilauseriä on laskettu liikkeelle – useimpia jo heti euroajan alussa. Mikä sitten selittää puuttuvat tilauserät? On mahdollista, että tarve arvioitiin todellisuutta suuremmaksi tai sitten nämä setelit odottavat parempia aikoja EKP:n varmuusvarastoissa. Teoriassa joitakin puuttuvia painoeriä voisi vielä ilmaantuakin, mutta rekisterissä oleva setelimäärä on jo niin iso, että uusien löytäminen on epätodennäköistä.

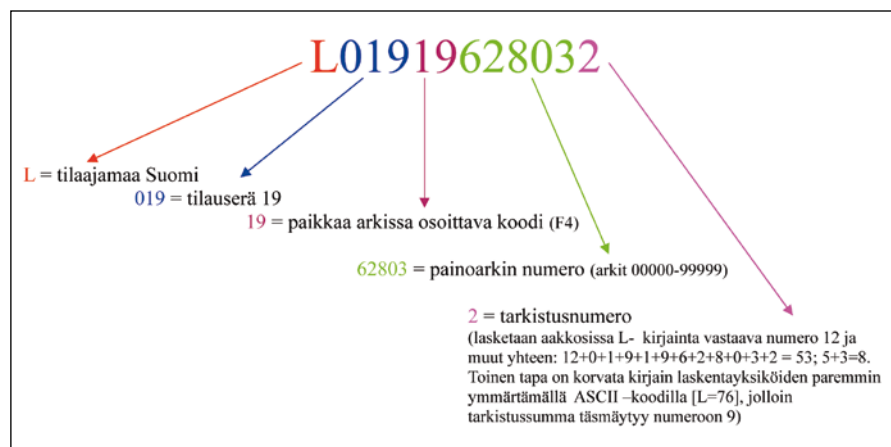
PAIKKA PAINOARKISSA

Painoarkin paikka ilmaistaan setelissä kahtaalla: sarjanumerossa numeroilla 4–5 oheisen arkkikoosta riippuvan systematiikan mukaan ja suurempaan painopaikkakoodissa (kaksi viimeistä merkkiä) kirjaimen kertoessa rivin ja numeron sarakkeen (Taulukko 3). Omista Duisenbergin L-seteleistäsi voit testata koodin toimivuutta näin: katso sarjanumeron numerot 4–5, hae koodi Taulukosta 3 ja kurkista sitten setelin selkäpuolelta painokoodin kaksi viimeistä merkkiä: niiden pitäisi olla samat kuin taulukosta löytämäsi!

ARKINNUMEROT JA ARVIOIDUT PAINOSMÄÄRÄT

Seteliarkkien juokseva numerosarja on numeroiden 6-10 muodostama viisinumeroinen luku eli maksimissaan yhdessä tilauserässä on 99 999 arkkia. Tilastoja analysoitaessa kaikkia välillä 0–99 999 olevia arkkinumeroita löytyykin Setecin painamista seteleistä (Taulukko 4). TDR:lla painetuissa seteleissä suurimmat numerot ovat kuitenkin hieman alle 60 000, joten voi olettaa, että tässä setelissä numerointi on jatkunut (tai alkanut) arkkinumeroon (-sta) 60 000. Myös sarjan alapäästä puuttuu numeroita ainakin setelisarjassa 50€ L/H007. Koska tilauserän teko usein aloitetaan suurimmasta arkista ja jatketaan pienempiä numeroita kohti,

KUVA 1. Suomen Duisenbergin L-seteleiden sarjanumeron rakenne

Taulukko 3. Sarjanumerot 4-5. ilmaisevat setelin paikan painoarkissa				
	Setec	Setec	Setec	Thomas De La Rue
	50-500 € L/D	20 € L/D	5-10 € L/D	50 € L/H
N:o	Arkissa 5x4=20	Arkissa 6x5=30	Arkissa 7x5=35	Arkissa 8x5=40
01	E1	F1	G1	H1
02	D1	E1	F1	G1
03	C1	D1	E1	F1
04	B1	C1	D1	E1
05	A1	B1	C1	D1
06	E2	A1	B1	C1
07	D2	F2	A1	B1
08	C2	E2	G2	A1
09	B2	D2	F2	H2
10	A2	C2	E2	G2
11	E3	B2	D2	F2
12	D3	A2	C2	E2
13	C3	F3	B2	D2
14	B3	E3	A2	C2
15	A3	D3	G3	B2
16	E4	C3	F3	A2
17	D4	B3	E3	H3
18	C4	A3	D3	G3
19	B4	F4	C3	F3
20	A4	E4	B3	E3
21		D4	A3	D3
22		C4	G4	C3
23		B4	F4	B3
24		A4	E4	A3
25		F5	D4	H4
26		E5	C4	G4
27		D5	B4	F4
28		C5	A4	E4
29		B5	G5	D4
30		A5	F5	C4
31			E5	B4
32			D5	A4
33			C5	H5
34			B5	G5
35			A5	F5
36				E5
37				D5
38				C5
39				B5
40				A5

on ilmeistä, että tällä laamalla valmistettu arkkimäärä on maksimiarkkimäärää pienempi täsmälleen painoksen tilattuun määrään (Taulukko 4).

Kun tunnetaan tilauserien lukumäärä (A), yhden tilauserän arkkimäärä (B) ja arkissa olevien setelien lukumäärä (C), painos saadaan yksinkertaisella kertolaskulla $A \times B \times C$. Taulukkoon 4 on laskettu tunnettujen sarjanumeroiden perusteella arvioitujen painosmäärät.

Verrattaessa taulukoitten 1 ja 4 painosmääriä nähdään, että 5, 10, 50, 200 ja 500€ D1 –sarjoissa toteutumat ovat lähellä ilmoitettuja määriä. Sen sijaan 20 ja 100€ D painosmäärät ovat 2-3 kertaiset myöhempien tilauserien 99-111 ja 112-141 vaikutuksesta. Myös koko 50e H -sarja on ylimääräinen alun perin ilmoitettuun tilauskantaan verrattaessa.

HARVINAISUUKSIA

Painosmäärien perusteella harvinaisimmat setelit löytyvät 50€ L/H sarjasta. Valtaosa näistä seteleistä on painettu painolaatalla H006 jolla siis tehtiin siis reilut 33 miljoonaa seteliä 14 eri tilauseränä. Tänään kiertämätön ja virheetön H006 maksaa keräilijälle noin 100€. Tämä kertoo siitä, että tavallinenkin on tullut hankalasti saatavaksi eurojen nopean kierron ja kulumisherkkyyden takia ja koska Keski-Euroopassa eurosetelikeräily on todella suosittua. Käytännössä kaikki Duisenbergin L-setelit maksavat tänä päivänä reilusti yli nimellisarvonsa.

Kaikkein vaikein tilauserä on koko sarjan lopettava erä 214. Se tehtiin uudella pääosin Portugalin M-seteleihin käytetyllä H007 painolaatalla (Kuva 2). Hyvin pieni –maksimissaankin alle ½ miljoonan setelin – painos ja lyhyt jakeluaika tekevät siitä yhden vaikeimmin löydettävistä euroseteleistä koko euroalueella – eipä ihme, että ainoa toistaiseksi huutokauppaan päätyneet seteli 5-kuntoisenakin maksoi 1800€ ONK viimeisessä huutokaupassa ja jäi onneksi kotimaahan useiden ulkomaisten tarjousten jälkeen (6). Vaikka näitä seteleitä on etsitty viimevuodet hyvinkin intensiivisesti, niitä tunnetaan kokoelmassa ainoastaan 4-5 kpl (kaikki Suomessa), näistä yksi on kuntoluokkaa 9 (Kuva 2) muiden ollessa huutokaupa-

Taulukko 4. Suomen Duisenbergin L-setelien arvioidut painosmäärät							
Nim.arvo	Setelien lkm	Tilauserien lkm	Pienin löydetty arkin n:o	Suurin löydetty arkin n:o	Arvioitu arkkimäärä	ARKIN koko	ARVIOITU PAINOSMÄÄRÄ (Milj. seteliä)
5€	1916	14	000**	999**	99 999	7x5 = 35	49
10€	1426	20	000**	997**	99 999	7x5 = 35	70
20€	831	36	000**	998**	99 999	6x5 = 30	108
50€ D1	780	17	000**	989**	99 999	5x4 = 20	34
50€ H6	831	14	000**	599**	60 000	8x5 = 40	33.6
50€ H7	13	1	01016	09823	9 000 - 10 000	8x5 = 40	0.36 - 0.4
100€ D1	1161	30	000**	998**	99 999	5x4 = 20	60
100€ D2	768	12	000**	999**	99 999	5x4 = 20	24
200€ D1	91	5	00400	978165	87 000-99 999	5x4 = 20	8.7 - 10
500€ D1	62	2	00318	716**	72 000-99 999	5x4 = 20	2.9 - 4

** merkit korvaavat arkinumeron kaksi viimeistä numeroa, jotka Euro Tracer Netin tilastoinneissa peitetään turvallisuussyistä.

tun kaltaisia tai huonompia. Lisäksi ENT:n seurantadataan on syötetty neljä muuta ilmeisesti kiertoaan jatkanutta seteliä, syötöt ovat tapahtuneet 2003-2007 Helsingissä (1kpl), Hämeenlinnassa (1kpl) ja Saksassa (2kpl) ja lisäksi yksityisistä rekistereistä (JH, TK) löytyy 4-5 kiertoa jatkanutta seteliä.

Erikoinen ja ehkä kaikista euroseteleistä vaikein on kuitenkin saman laatilla H005 tehty painos, jota kokoelmassa tunnetaan 3 kpl, nämäkin kaikki Suomessa (Kuva 3). Näiden lisäksi ETN:stä löytyy kolme Saksassa syötettyä H005 seteliä, kaksi vv. 2006-2007 ja yksi v. 2009. Vertailun vuoksi yhtenä Euroopan vaikeimmista seteleistä pidettyä Irlannin 500€ T/F ETN:stä löytyy 12 kpl ja kokoelmista kymmeniä.

50€ L/H005 syntyy on pienimuotoinen mysteeri. Setelit ovat ETN mukaan tehty kolmen tilauserän sisällä, nimittäin 204, 205 ja 211, mutta kaikki kokoelmakappaleet ovat eristä 204 tai 205. Itse epäilen vahvasti viimeistä ETN 211 painoerän seteliä virhesyötöksi, koska sen ja muiden H005 havaintojen välillä on vuosia ja muiden synty näyttää tapahtuneen hyvin lyhyenä hetkenä painoerien 204 ja 205 vaihteessa. Näyttää siltä, että H005 painolaatilla tehtyjä arkkeja olisi painokoneeseen pääsyt juuri 204 erää lopetettaessa ja 205 erää aloitettaessa – olettaen, että ensin on painettu isot arkinumerot. Tästä välistä löytyy kuitenkin myös

Kuva 2. 50€ L/H007 tilauserästä 214, painos < ½ miljoonaa (RRR)

useita laatalla H006 painettuja seteleitä, eli molemmat laatat ovat olleet käytössä yhtä aikaa tuossa välissä. Olisiko siis painotalon nurkkaan jäänyt laatalla H005 painettua (osin viallista???) paperierää, joka olisi päässyt koneeseen yksittäisinä arkeina tuona aikana? Montaa tällaista seteliä tuskin enää löytyy, joten jos joku ei astu esiin TDR:lta ja tunnusta, "minä sen tein", syntymekanismi ja todellinen painosmäärä jäänevät arvoitukseksi. Pieni tuo painos joka tapauksessa on!

Myöskin 100€ painoerä 140 on mielenkiintoinen, koska sen aikana on palattu hetkeksi takaisin laataan D1 D2:n sijasta. Sarjanumeroiden perustella erä aloitettiin ja lopetettiin D2 sarjalla: L14005051*** – L14015947***, D1 seteleitä taas näyttää painetun tilauserän keskivaiheilla, tunnetut setelit (13 kpl) ovat L14003481*** – L14002538***. Näyttää siis siltä, että tämänkin tilauserän keskellä olisi heitetty painokoneeseen erä D1 arkkeja aivan kuten 50e L/H005-006 tilauserässä 204 ja 205. Erä 141 taas tehtiin kokonaan laatan D1 paperille. Rikkoontuiko laatta D2 vai miksi näin toimittiin jäänee epäselväksi.

MITEN UUSI TIETO VAIKUTTAA KERÄILYYN?

Euroseteleitä on perinteisesti kerätty tilaajamaan, painon, painolaatan ja allekirjoitusten erilaisina yhdistelminä. Suomessa moni on tyytynyt keräämään vain L-setelien perussarjan 5-500€. Uuden tiedon valossa nyt voi esimerkiksi kerätä tilauseriin perustuvan sarjan, jolloin Duisenbergin L-seteleistästään saa jo 151 kohdetta. Harrasteen hinta on tällöin tasan 8790€, jos setelit sattuu saamaan kierrosta. Ja sitten pitäisi vielä saada tuo 50€ L/H005 – tai oikeastaan kaksi, yksi molemmista painoeristä, mieluiten kiertämättömänä! Ultimate – harrastaja voisi vaikka yrittää löytää pienimmät (00001) ja suurimmat (60 000 ja 99 999) arkinumerot. Uuden tiedon myötä pienin teoreettinen sarjanumerokin kasvoi melkoisesti. Se on nyt 100€ L/D1 tilauserästä 001 eli sarjanumerologiikan mukaan se olisi L00101000012 – osuiko lotto? Tällä hetkellä pienimmän L-sarjanumeron titteliä kantaa ETN:sta löytyvä sete-

Kuva 3. 50€ L/H005 tilauserästä 204, painos tuntematon (RRRRR).

li 100€ L00101631***. Näiden lisäksi itse tutkailen seteleitä päivittäin toivoen löytäväni jonkun kadonneista painoeristä eli katselen 012 ja 036-040 -alkuisia L/D -seteleitä ja kaikki L140 -alkuiset kiinnostavat myös. Haasteita siis riittää!

VIITTEET

1. <http://www.ecb.int/press/pr/date/2001/html/pr011005.en.html>
2. Kontiokari Tero, Numismaatikko 2/2009
3. Heinonen Antti: Numismaatikko 4/2009
4. Kontiokari Tero: Rajan Raha 3/2010

5. <http://www.oulunnumismaatikot.fi/tietopankki/eurosetelit.html>
6. http://www.oulunnumismaatikot.fi/huutokaupat/kuvat/20110502/slides/kohde_466_a.html

KIITOKSET

Jari Heineelle aineiston käyttöoikeudesta sekä tekstin kriittisestä lukemisesta ja tärkeistä tarkennuksista.